

Pastorala Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la Duminica Ortodoxiei din anul Domnului 2019

Preacuviosului cin monahal, Preacucernicului cler
și preaiubiților credincioși din cuprinsul Patriarhiei Române,

Har, bucurie și pace de la Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh,
iar de la noi părințești binecuvântări!

Cinstiți slujitori ai Sfintelor Altare,
Iubiți frați și surori întru Domnul,

Ne aflăm, din punct de vedere liturgic, într-o perioadă de o profundă și uimitoare frumusețe duhovnicească. Este vremea Postului Mare, în care ne străduim, fiecare după putința noastră, să recâștigăm ceea ce am pierdut prin acceptarea păcatului în viața noastră. Adică, starea de rai, de har și de puritate a inimii, dobândite plenar și real în Taina Sfântului Botez și actualizate permanent prin celelalte Taine ale Bisericii Ortodoxe.

Rostul adânc al Postului Mare constă într-o călătorie ascetică, timp de patruzeci de

zile, ca renunțare radicală la păcate prin Taina Spovedaniei, și într-o cuminecare cât mai deasă și conștientă cu Trupul și Sângele Domnului, Iisus Hristos Cel răstignit și înviat, Care a biruit păcatul, iadul și moartea și ne-a făcut părtași luminii celei neînserate și vieții celei veșnice.

După o săptămână de post și rugăciune intensă, Biserica ne oferă prilejul binecuvântat de a medita asupra semnificațiilor pe care le cuprinde duminica de astăzi, numită a Ortodoxiei. Este duminica în care suntem chemați să conștientizăm, în chip smerit și demn, identitatea, unitatea și actualitatea credinței noastre.

A fi ortodox nu înseamnă numai apartenența formală la o instituție religioasă, ci înseamnă mai ales un mod de viață întrupat în tradiția dogmatică, liturgică și filantropică a Bisericii Ortodoxe. Înseamnă dreaptă credință, dreaptă viațuire și dreaptă făptuire. Ortodoxia este acea frumusețe despre care vorbește unul dintre importanții teologi ai veacului 20 în următoarele cuvinte: „Da, există o frumusețe deosebită, spirituală, care, neputând fi prinsă în formule logice, este în același timp singura cale adevărată care ne permite să definim ce este și ce nu este ortodox.

Cunoscătorii acestei frumuseți sunt părinții duhovnicești, maeștrii în «arta artelor», cum numesc asceza Sfinții Părinți. Aceștia, ca să spunem așa, «au căpătat îndemânare» în ceea ce privește discernerea valorii vieții duhovnicești. Gustul ortodox, forma ortodoxă se simt, dar nu pot fi supuse calculului aritmetic; Ortodoxia se vădește, nu se dovedește. Iată de ce pentru oricine dorește să înțeleagă Ortodoxia, nu există decât o singură cale: experiența ortodoxă directă”[1].

Ortodoxia este „sarea pământului” (Matei 5, 13), despre care ne vorbește Domnul Iisus Hristos în Evanghelie. Este plinătatea adevărului și integritatea vieții omului. Ortodoxia este, în același timp, dreaptă credință și dreaptă viațuire. Ea este viața lui Hristos prezentă și lucrătoare în viața creștinului ortodox evlavios (cf. Galateni 2, 20, Coloseni 3, 3). Această trăire în duhul lui Hristos se vede mai ales în viețile sfinților.

Iubiți fii și fiice duhovnicești,

Această frumusețe a adevărului credinței și a sfințeniei vieții creștine o celebrăm în duminica de astăzi. Geneza acestei sărbători are în spatele ei lupta dogmatică și duhovnicească de peste un secol (726-843) a cinstitorilor sfintelor icoane cu cei care denigrau și disprețuiau sfintele icoane, numiți iconoclaști.

Începând cu împăratul Leon al III-lea Isaurul (717-741), iconoclasmul a devenit politica religioasă oficială a curții imperiale din Constantinopol, ceea ce a

determinat reacția apologetică foarte promptă și articulată a Sfântului Ioan Damaschin (675-749), care redactează Trei tratate împotriva iconoclaștilor, fundamentând realitatea și sensul icoanei pe adevărul dogmatic al Întrupării Fiului veșnic al lui Dumnezeu.

Astfel, Sfântul Ioan Damaschin afirmă că icoana este imaginea care reprezintă natura umană văzută a Fiului lui Dumnezeu cel nevăzut: „Odinioară – spune el – Dumnezeu cel necorporal și fără de formă nu era zugrăvit deloc. Acum, însă, prin faptul că «Dumnezeu S-a arătat în trup», fac icoana chipului văzut al lui Dumnezeu. Nu mă închin materiei, ci mă închin Creatorului materiei, Creatorului Care S-a făcut pentru mine materie și a primit să locuiască în materie și a săvârșit prin materie mântuirea mea. Nu voi înceta a cinsti materia prin care s-a săvârșit mântuirea mea (...). Nu defăimăm materia, căci nu este nevrednică de cinste”[2].

Sinodul al VII-lea Ecumenic din septembrie-octombrie 787 a pus capăt unui lung șir de persecuții și exiluri pentru cei care cinsteau icoanele. Artizanii acestui moment de restaurare a cinstirii icoanelor au fost împărăteasa Irina (752-802) și patriarhul Tarasie al Constantinopolului.

Având drept temei tradiția biblică și patristică, prin definiția dogmatică a acestui Sinod s-a stabilit că, după cum este cinstită Sfânta Cruce, trebuie cinstite și Sfintele Icoane: „ca asemenea modelului cinstitei și de viață făcătoarei Cruci, tot așa să fie înălțate cinstitele și sfintele icoane, fie din culori sau din mozaic sau din orice alt material potrivit, în sfintele lui Dumnezeu Biserici, pe sfintele vase, pe sfintele veșminte, pe ziduri și pe lemn, în case și lângă drumuri; și anume icoana Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a Preacuratei Stăpânei noastre, Sfintei Născătoare de Dumnezeu, cinstiților îngeri și tuturor sfinților și cuvioșilor bărbați”[3].

Liniștea ortodocșilor cinstitori ai sfintelor icoane nu a durat mult, deoarece a fost tulburată odată cu încoronarea împăratului iconoclast Leon Armeanul, care a împărățit între anii 813-820. Rezistența teologică împotriva iconoclaștilor din această perioadă a fost asumată de către Sfântul Teodor Studitul (759-826), care a lămurit temeiul hristologic al cinstirii icoanelor în cuvinte simple:

„Știm că Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om cu adevărat, a fost asemenea nouă în toate. Și fiindcă omul poate fi zugrăvit, asta înseamnă că și Hristos poate fi zugrăvit. Iar icoana zugrăvită ne este lumină sfântă, amintire mântuitoare nouă celor ce Îl vedem născându-Se, botezându-Se, săvârșind minuni, răstignindu-Se, îngropându-Se, înviind și înălțându-Se la cer, nerătăcind că acestea nu ar fi așa, conlucrând cu privirea la contemplarea minții și susținând prin amândouă credința în taina mântuirii”[4].

Victoria definitivă a cinstirii Sfintelor Icoane a fost stabilită după aproape treizeci de ani de prigoană și denigrare din partea iconoclaștilor față de acestea. Astfel, în prima duminică a Postului Mare, 11 martie 843, împărăteasa Teodora și de curând alesul patriarh al Constantinopolului, Metodie (843-847), susținuți de poporul ortodox, în urma unei întruniri teologice despre cinstirea icoanelor, care a avut loc cu câteva zile înainte, au mers împreună în procesiune triumfală de la Biserica Vlaherne la Catedrala Sfânta Sofia, proclamând, în mod oficial și definitiv, cultul Sfintelor Icoane.

Astfel, începând cu anul 843, prima Duminică din Postul Mare a devenit pentru întreaga Biserică Ortodoxă ziua de amintire a victoriei credinței ortodoxe asupra tuturor ereziilor, rostindu-se, în chip solemn, de pe solea catedralei Sfintei Sofia, la sfârșitul Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii, Sinodiconul Ortodoxiei, care conține aclamații la adresa apărătorilor dreptei credințe și anateme la adresa ereticilor.

Dreptcredincioși creștini,

Duminica Ortodoxiei ne descoperă un adevăr esențial al vieții noastre creștine: Dumnezeu-Fiul Se face om din iubire desăvârșită față de noi, asumându-Și firea noastră cu toate trăsăturile ei specifice, în afară de păcat. Astfel, Hristos, așa cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, „ni Se dăruiește pe Sine nouă, oamenilor, ca întipărire a virtuții și ca icoană vie a bunăvoinței și iubirii față de El și între noi, spre a-i îndupleca pe toți pentru a răspunde la fel”[5].

Deci, înomenirea Fiului veșnic al lui Dumnezeu are ca scop unirea omului cu Dumnezeu pentru a dobândi viața veșnică. Prin urmare, ca și Sfânta Evanghelie, icoana ne dezvăluie iubirea lui Dumnezeu pentru toți oamenii. În acest sens, Sfântul Ioan Damaschinul spune: „Ceea ce este cartea pentru știutorii de carte, aceea este icoana pentru neștiutorii de carte. Și ceea ce este cuvântul pentru auz, aceea este icoana pentru văz, căci cu ajutorul minții ne unim cu icoana”[6].

Sfântul Apostol Pavel Îl numește pe Hristos „chipul lui Dumnezeu celui nevăzut” (Coloseni 1, 15) pentru noi, cei care am fost creați „după chipul și asemănarea lui

Dumnezeu” (Facere 1, 26), adică după prototipul nostru, Care este Hristos. El este icoana lui Dumnezeu cel nevăzut, iar noi suntem configurați duhovnicește după această Icoană, adică după chipul lui Hristos.

În acest sens, Sfântul Teodor Studitul precizează că cinstirea icoanei lui Hristos se îndreaptă către Persoana lui Hristos, nu către materia icoanei Lui: „Icoana lui Hristos nu este altceva decât Hristos, evident afară de diferența de substanță, cum s-a arătat deja de mai multe ori. De aceea și închinarea ei este o închinare la Hristos, întrucât nu e închinat ceva din materia icoanei, ci numai Hristos Cel asemănat în ea. Iar cele ce au o singură asemănare au și o singură închinare”[7].

Întrucât noi, oamenii, suntem creați după chipul lui Hristos, în tot ceea ce facem trebuie să fim în legătură cu prototipul nostru, adică să luăm aminte la Evanghelia lui Hristos și la modul de viață al lui Hristos, să împlinim poruncile iubirii lui Hristos și să ne împărtășim cu Trupul și Sângele Lui. Doar în felul acesta devenim icoane vii și sfințite ale lui Dumnezeu.

Din păcate, nu reușim întotdeauna să respectăm pe semenii noștri ca fiind și ei „după chipul lui Dumnezeu”, adică sunt icoane vii ale lui Hristos. De ce? Pentru că suntem captivi, fără niciun simț critic, civilizației vizualului artificial, considerând că imaginea exprimă adevărul. Putem constata foarte ușor că trăim în era videocrației, când „cuvântul e detronat de imagine”[8].

Cu cât suntem astăzi invadați de mai multe imagini trecătoare, fugitive, cu atât sărăcește conținutul comunicării, al comuniunii dintre oameni. Totul devine imagine a materialului limitat și efemer, adică ne „informăm văzând”, fără să mai realizăm că „imaginile pot înșela mai mult decât cuvintele” și că „pentru omul văzător (și numai atât) nevăzutul nu există”[9].

De aceea, o imagine proprie, o fotografie a sinelui devine pentru mine un idol: o postez pe toate rețelele de socializare, aștept cu nerăbdare să fie cât mai distribuită și mai apreciată, ceea ce coincide cu faptul de a mă afirma între ceilalți. Postez cât mai multe fotografii, deci exist. Important este să fiu văzut de către alții, nu să fiu privit în mod personal de ochii celorlalți. De aici începe să se nască idolatria[10]: îmi place să fiu adulat, apreciat în funcție de imaginile pe care vreau eu să le selectez și să le livrez în spațiul public și care s-ar putea să nu exprime de fapt cine sunt eu cu adevărat dincolo de imaginea exterioară.

Într-un asemenea context, Duminica Ortodoxiei, a comuniunii icoanelor sfinte, este mai mult decât actuală, deoarece icoana sfântă trimite spre o persoană sfântă veșnic vie. Doar prin prisma icoanei sfinte, imaginea sau civilizația vizualului se

poate elibera de autosuficiență, narcisism și materialism opac. Deoarece adevăratul rost al icoanei nu este ca să o vedem, transformând-o într-un obiect de contemplație estetică, ci să ne ajute ca să trăim în prezența lui Dumnezeu și a sfinților, noi dorim să fim văzuți, ascultați și iubiți de Dumnezeu cel veșnic și de toți sfinții lui Dumnezeu, nu doar de oameni trecători și schimbători.

Pe de altă parte, când îl înțelegem pe omul de lângă noi ca fiind icoana sau chipul lui Dumnezeu, atunci nu ne mai permitem imaturitatea spirituală de a-l calomnia, de a-l disprețui, de a-l înșela, de a-l discredita, de a-l judeca, ci îl iubim cu nădejdea vindecării lui sufletești, așa cum Hristos ne-a iubit, în mod unic și plenar, pe Cruce și ne-a făcut părtași slavei Învierii Sale. Numai o asemenea perspectivă ne va ajuta să înțelegem că icoana „sfințește vremurile și locurile; dintr-o locuință, ea face o biserică; din viața launtrică a unui credincios, o viață în permanentă stare de rugă, liturghie interiorizată și neîntreruptă”[11].

Dreptmăritori creștini,

Așa cum știți, a devenit o tradiție de împreună-ajutorare statornică, începând cu această primă duminică din Post, Duminica Ortodoxiei, organizarea unei colecte pentru Fondul Central Misionar în vederea susținerii proiectelor pastorale, misionare și social-filantropice ale Bisericii Ortodoxe Române. De aceea, vă îndemnăm cu toată dragostea, ca fiecare „să dea cum socotește cu inima sa, nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună” (2 Corinteni 9, 7), sprijinind, prin obolul dumneavoastră, lucrarea misionară a parohiilor izolate, în care locuiesc doar oameni în vârstă, a mănăstirilor sărace și a eparhiilor din țară și din diaspora, cu posibilități financiare precare, care au nevoie de lăcașe de cult în vederea păstrării identității de credință și de neam, pentru ca, în felul acesta, după cum ne spune Sfântul Apostol Pavel, „să putem să aducem mângâiere și noi celor care se află în tot necazul” (2 Corinteni 1, 4).

Îi mulțumim Domnului pentru toate binefacerile Sale revărsate peste noi și ne rugăm să ne ajute să trăim Postul Sfințelor Paști ca un urcuș duhovnicesc spre unirea cu Hristos Cel răstignit și înviat. În încheiere, vă îndemnăm folosind cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „fraților, bucurați-vă! Desăvârșiți-vă, aduceți-vă mângâiere, fiți uniți în cuget, trăiți în pace, și Dumnezeu dragostei și al păcii va fi cu voi. Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă. Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți” (2 Corinteni 13, 11-13).

Președintele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române,

† D a n i e l

Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei, Locțiitorul tronului Cezareei Capadociei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

† Teofan,
Arhiepiscopul Iașilor și
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

† Laurențiu,
Arhiepiscopul Sibiului și
Mitropolitul Ardealului

† Andrei,
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și
Sălajului

† Irineu,
Arhiepiscopul Craiovei și
Mitropolitul Olteniei

† Ioan,
Arhiepiscopul Timișoarei și
Mitropolitul Banatului

† Petru,
Arhiepiscopul Chișinăului,
Mitropolitul Basarabiei și Exarh al Plaiurilor

† Iosif,
Arhiepiscopul Ortodox Român al Europei Occidentale și Mitropolitul Ortodox Român
al Europei Occidentale și Meridionale

† Serafim,
Arhiepiscopul Ortodox Român al Germaniei, Austriei și Luxemburgului și Mitropolitul
Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale și de Nord

† Nicolae,
Arhiepiscopul Ortodox Român al Statelor Unite ale Americii și Mitropolitul Ortodox
Român al celor două Americi

† Nifon,
Mitropolit onorific, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh Patriarhal

† Teodosie,
Arhiepiscopul Tomisului

† Pimen,
Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților

† Irineu,
Arhiepiscopul Alba Iuliei

† Varsanufie,
Arhiepiscopul Râmnicului

† Ioachim,
Arhiepiscopul Romanului și Bacăului

† Calinic,
Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului

† Ciprian,
Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei

† Casian,
Arhiepiscopul Dunării de Jos

† Timotei,
Arhiepiscopul Aradului

† Ignatie,
Episcopul Hușilor

† Lucian,
Episcopul Caransebeșului

† Sofronie,
Episcopul Ortodox Român al Oradiei

† Iustin,
Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmăruului

† Nicodim,

Episcopul Severinului și Strehaiei

† Antonie,
Episcopul de Bălți

† Veniamin,
Episcopul Basarabiei de Sud

† Vincentiu,
Episcopul Sloboziei și Călărașilor

† Andrei,
Episcopul Covasnei și Harghitei

† Galaction,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

† Ambrozie,
Episcopul Giurgiului

† Sebastian,
Episcopul Slatinei și Romanaților

† Visarion,
Episcopul Tulcii

† Petroniu,
Episcopul Sălajului

† Gurie,
Episcopul Devei și Hunedoarei

† Siluan,
Episcopul Ortodox Român al Ungariei și Locțiitor al Episcopiei Daciei Felix

† Siluan,
Episcopul Ortodox Român al Italiei

† Timotei,
Episcopul Ortodox Român
al Spaniei și Portugaliei

† Macarie,
Episcopul Ortodox Român

al Europei de Nord

† Mihail,
Episcopul Ortodox Român
al Australiei și Noii Zeelande

† Ioan Casian,
Episcopul Ortodox Român al Canadei

† Varlaam Ploieșteanul,
Episcop-vicar Patriarhal

† Ieronim Sinaitul,
Episcop-vicar Patriarhal

† Timotei Prahoveanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

† Calinic Botoșăneanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor

† Ilarion Făgărășeanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

† Vasile Someșeanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului

† Paisie Lugojeanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei

† Marc Nemțeanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Europei Occidentale

† Sofian Brașoveanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Austriei și
Luxemburgului

† Damaschin Dorneanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților

† Emilian Crișanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului

† Timotei Sătmăreanul,

Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române Maramureșului și Sătmărilor

† Atanasie de Bogdania,

Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei

† Teofil de Iberia,

Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei

Note:

[1] Pavel Florenski, Stâlpul și Temelia Adevărului. Încercare de teodicee ortodoxă în douăsprezece scrisori, în românește de Emil Iordache, pr. Iulian Friptu și pr. Dimitrie Popescu, studiu introductiv de diac. Ioan I. Ică jr., Iași, Editura Polirom, 1999, p. 12.

[2] Sfântul Ioan Damaschin, Cele trei tratate contra iconoclaștilor (I, 16), traducere din limba greacă veche, introducere și note de Pr. Dumitru Fecioru, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2016, pp. 65-66.

[3] Pr. Sorin Șelaru (coordonator), Hotărârile dogmatice ale celor șapte Sinoade Ecumenice, București, Editura Basilica, 2018, p. 553.

[4] Sfântul Teodor Studitul, Refutatio peom. Iconom., P.G. 99, col. 456, apud Pr. Dumitru Stăniloae, Hristologie și iconologie în disputa din secolele VIII-IX, în Învățătura despre Sfintele Icoane, reflectată în teologia ortodoxă românească. Studii și articole (I), București, Editura Basilica, 2017, p. 244.

[5] Sfântul Maxim Mărturisitorul, A aceluiași către Ioan Cubicularul. Scrisoare de recomandare (44), în Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești, traducere din limba greacă veche, introducere și note de Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2012, p. 261.

[6] Sfântul Ioan Damaschin, op.cit. (I, 17), p. 68.

[7] Teodor Studitul, În apărarea sfintelor icoane. Dosarul unei rezistențe teologice, Antireticul III (14), studiu introductiv și traducere de diac. Ioan I. Ică jr, Sibiu, Editura Deisis, p. 291.

[8] Giovanni Sartori, Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea, traducere din italiană de Mihai Elin, București, Editura Humanitas, 2005, p. 11.

[9] Ibidem, pp. 25, 54, 66.

[10] Sorin Dumitrescu, Noi și Icoana (I). 31+1 iconologii pentru învățarea icoanei,

București, Editura Fundația Anastasia, 2010, p. 59: „O icoană a cărei asemănare nu trimite la prototip, ci la ea însăși, este idol, iar cinstirea acestuia devine automat blasfem”.

[11] Paul Evdokimov, *Arta icoanei – o teologie a frumuseții* (colecția „Artă și Religie” 1), traducere de Grigore Moga și Petru Moga, București, Editura Meridiane, 1993, p. 155.

Foto credit: Basilica.ro

Publicat de Sorin Ionițe

<https://basilica.ro/pastorala-sfantului-sinod-al-bisericii-ortodoxe-romane-la-duminica-ortodoxiei-din-anul-domnului-2019/>